

Rektor

Ljud & Bildskolan, LBS
Lundbygatan 4
506 30 Borås

2010-06-16

1 (10)

Dnr: 40-2009:1887

Huvudman

Ljud & Bildskolan LBS AB
Box 1163
432 16 Varberg

Kvalitetsgranskning - Svenska i gymnasieskolan på medieprogrammet vid den fristående gymnasieskolan Ljud & Bildskolan, LBS i Borås, Borås kommun

Sammanfattande bedömningar:

- Skolinspektionen bedömer att lärarnas kunskaper om de nationella styrdokument, som skolan i sin ansökan om tillstånd avser att följa, behöver förbättras.
- Skolinspektionen bedömer att anpassningen av undervisningen i Svenska A och B till studieinriktningen behöver utvecklas.
- Skolinspektionen bedömer att samverkan mellan lärare i svenska, och karaktärsämnen behöver utvecklas och förbättras så att eleverna ges förutsättningar att se helheten i sin utbildning.
- Skolinspektionen bedömer att uppföljning och analys av kunskapsresultaten i enskilda kurser behöver förbättras, så att jämförelser mellan svenskämnet och karaktärsämnena blir möjliga.
- Skolinspektionen bedömer att skolan bättre bör arbeta för att öka elevernas kännedom om målen för utbildningen för att därigenom också förbättra elevernas möjligheter till inflytande över sin utbildning.
- Skolinspektionen bedömer att arbetet med att utreda elevers svårigheter och, i förekommande fall, upprätta åtgärdsprogram måste förbättras.
- Skolinspektionen bedömer att arbetet med att öka den arbetsförlagda utbildningen, APU, behöver förbättras så att den motsvarar den offentliga gymnasieskolans.
- Skolinspektionen bedömer att elevernas inflytande över undervisningens planering behöver stärkas.
- Skolinspektionen bedömer att arbetet med att anpassa undervisningen i svenska bör utvecklas och utformas så att det möter alla elevers individuella behov.

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av svenskämnet i gymnasieskolan under höstterminen 2009. Granskningen av medieprogrammet vid den fristående gymnasieskolan Ljud & Bildskolan, LBS, i Borås ingår i detta projekt.

Övergripande information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar ska bidra till förbättrad måluppfyllelse genom att tydliggöra behov av utveckling inom prioriterade områden, så att skolor, övriga verksamheter och huvudmän ges ökade förutsättningar för att genomföra förbättringar.

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar initieras med utgångspunkt i en nationell risk- och väsentlighetsanalys. Med denna som grund inriktas kvalitetsgranskningen mot områden i behov av förbättring samt mot huvudmän och/eller skolor. Dessa granskas utifrån i förväg fastställda perspektiv och frågeställningar.

Resultatet av Skolinspektionens kvalitetsgranskning redovisas dels i en övergripande rapport, dels i rapporter med bedömningar för varje granskad skola. Där tar Skolinspektionen ställning till om skolan uppfyller skolförfattningarnas krav och med vilken kvalitet arbetet bedrivs. I de fall behov av åtgärder framkommit ansvarar skolan/huvudmannen för att åtgärder vidtas.

Syftet med granskningen är att bidra till ökad måluppfyllelse i ämnet svenska. Den övergripande rapporten förväntas bidra till en nationell diskussion och en kvalitetshöjning i gymnasieskolans svenskundervisning. Den kunskap som projektet tar fram förväntas bli ett redskap för skolutveckling med avseende på anpassning till elevernas studieinriktning i ämnet, delaktighet samt grupp- och individanpassning i de granskade skolorna. Kvalitetsgranskningen genomförs i kurserna Svenska A och B på elprogrammet, omvårdnadsprogrammet, medieprogrammet samt barn- och fritidsprogrammet. Kvalitetsgranskningen genomförs på 42 skolor och i urvalet ingår skolor med såväl kommunala som fristående huvudmän.

Medieprogrammet vid Ljud & Bildskolan, LBS i Borås har ingått i kvalitetsgranskningen och resultatet redovisas i detta beslut. Underlaget till beslut består av en webbaserad enkät till elever och undervisande lärare i kurserna Svenska A och B. Vidare består underlaget av dokument från skolan samt av information som samlats in vid besök på skolan den 3, 4 och 7 december 2009. I skolan genomfördes intervjuer med lärare, elever och skolledning samt klassrumsobservationer. Beslutet grundar sig också på annan information som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller annat offentligt material. Företrädare för skolan har beretts möjlighet att ge synpunkter på sakinnehållet som ligger till grund för kvalitetsgranskningens beslut.

Ansvariga för kvalitetsgranskningen av Ljud & Bildskolan, LBS i Borås har experten Jan Henning Pettersson och undervisningsrådet Thomas Nilsson varit.

Fråge-/granskningsområden

Skolinspektionen har granskat två olika frågeområden.

1. Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?
2. Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?

Beskrivning av besökt skola och program

Ljud & Bildskolan, LBS ligger i affärsområdet Knalleland i Borås. Lokalerna är ombyggda kontorslokaler som getts en funktionell utformning. Det finns en medveten strävan från skolledningens sida att skapa en öppen atmosfär och informella möten mellan elever och lärare. Därför finns det inget personalrum utan en gemensam cafeteria och dörrarna till lärarnas arbetsrum är vanligtvis öppna.

Skolan saknar eget bibliotek och för svenskämnets del klassuppsättningar av skönlitteratur och relevant referenslitteratur. Det finns ett kommunalt folkbibliotek på tio minuters gångavstånd som enskilda elever utnyttjar. Dock förekommer inte, såvitt framgår av elevintervjuerna och intervjuerna med svensklärarna, samarbete mellan skolan och biblioteket. Eleverna ger intryck av att betrakta sina datorer och nätet som ett tillräckligt bibliotek.

Medieprogrammet och fyra program med anknytning till medieprogrammet har totalt 220 elever (varav 55 procent pojkar) som ingår i granskningen. Dessutom finns ett mindre teknikprogram vid skolan.

I sin ansökan¹ har skolan angivit att den avser att följa läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) liksom de nationella kursplanerna i de kärn- och karaktärsämnen som ingår i skolans utbildningsverksamhet.

Skolledningen vid Ljud & Bildskolan, LBS i Borås består av en rektor, biträdande rektor och studierektor samt rektorsassistent.

Samtliga kärnämneslärare har en för verksamheten föreskriven utbildning, vilket ingen av karaktärsämneslärarna har. Karaktärsämneslärarna har högskoleutbildning inom sina specifika områden och två av dem viss pedagogisk utbildning.

Lärarna är inte organiserade i arbetslag utan samarbetar spontant med kollegor inom sina ämnesområden. Undervisningen i Svenska A liksom i Svenska B är gemensam för elever med olika inriktning inom medieprogrammet.

Enligt rektor har de elever som börjar på medieprogrammet generellt sett låga meritpoäng från årskurs 9 och resultaten på programmet har över tid legat på en jämn nivå.

¹ Beslut 2001-10-31 Dnr 44-2001:1561

Karaktärsämneslärarna beskriver eleverna som individualister som sökt sig till skolan utifrån sina specialintressen och menar att skolan lockar många elever som får arbeta med det de brinner för.

Offentlig statistik från 2008 (se tabell 1) visar att den genomsnittliga betygspoängen för medieprogrammet var 11,9. Motsvarande värde för riket var 13,4. Den genomsnittliga betygspoängen för dem som fick slutbetyg i Svenska A var något högre i jämförelse med motsvarande värde för Svenska B.

Vidare är betygspoängen för kursen Svenska B lägre än betygspoängen för programmet som helhet. Det finns i de båda kurserna elever som inte når minst betyget Godkänt. Skolinspektionen noterar att skolan i sitt systematiska kvalitetsarbete inte reflekterar över skillnader i betygsresultat mellan kurser i ett och samma ämne.

Resultat 2008 för medieprogrammet vid Ljud & Bildskolan, LBS i Borås				
Genomsnittlig betygspoäng för programmets samtliga kurser	Genomsnittlig betygspoäng i svenska för dem som fick slutbetyg		Andelen (i procent) elever med minst betyget G i svenska	
	Svenska A	Svenska B	Svenska A	Svenska B
11,9	12,2	9,9	96 %	83 %

Källa: Skolverkets statistik 2009-10-16

Skolinspektionens iakttagelser och bedömningar

Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?

Såväl lärarna i svenska som karaktärsämneslärarna uppger i de intervjuer som Skolinspektionen gjort, att det inte förekommer någon planerad, systematisk ämnessamverkan mellan svenskämnet och karaktärsämnena. Skolinspektionen har inte heller funnit någon genomtänkt anpassning av svenskämnet till studieinriktningen.

Samtidigt påpekar svensklärarna, att undervisningen och elevernas arbete i svenska påverkas av att eleverna genomgående arbetar med egna datorer när de skriver texter, söker uppgifter och läser texter på nätet eller gör material till presentationer och muntliga anföranden. Datorerna förstärker fenomenet att eleverna bär med sig kunskap mellan ämnena och utvecklar den där de använder den.

I intervjuerna kan eleverna inte erinra sig några exempel på en systematisk samverkan. När en liknande fråga ställs i enkäten svarar 34 procent av eleverna att det förekommit samarbete, men är då inte tillfrågade om i vilken utsträckning.

Rektor uppger i den intervju som Skolinspektionen gör, att lärarna inte är indelade i fasta ämnesövergripande arbetslag, men arbetar i olika gruppkonstellationer. Vissa

pedagogiska diskussioner träffas kärn- respektive karaktärsämneslärare var för sig. Han säger också att han ännu inte har någon medveten strategi för att som pedagogisk ledare skapa ämnessamverkan och infärgning av det slag som läroplanen (Lpf 94) beskriver.

Rektor uppger vidare att personalen inte är förtrogen med de föreskrifter som styr utbildningen, och tillägger att det pågår ett övergripande koncernarbete för att alla ska bli förtrogna med styrdokumentet.

Med de nyanställda lärare som saknar föreskriven behörighet går rektor, enligt egen utsago, igenom kursplanerna, men vad gäller läroplanen och programmålen blir det, enligt rektor, den enskilde lärarens ansvar att sätta sig in i dessa styrdokument.

Reflektioner kring undervisningens resultat

Ljud & Bildskolornas rektorsgrupp och gymnasieledning ska, enligt den lokala arbetsplanen för läsåret 2009/10, göra en central sammanställning av de olika skolornas resultat. Från och med läsåret 2009/10 ska följande tre områden ingå i sammanställningen: Betyg och kunskaper (Slutbetyg och samlat betygsdokument, Meritvärden och högskolebehörighet, andel satta IG, G, VG, MVG), Elevvård samt APU och omvärldskontakter. Detta material utgör stommen i de enskilda skolornas lokala kvalitetsredovisningar och grunden för överväganden om kvalitetsarbetet.

I den senaste kvalitetsredovisningen från Ljud & Bildskolan i Borås (för läsåret 2007/08) ingår motsvarande områden med undantag för "APU och omvärldskontakter". Det finns dock ingen systematisk uppföljning och analys av kunskapsresultat i enskilda kurser som möjliggör jämförelser mellan kurser i svenska eller mellan kurserna i ämnet svenska och elevernas karaktärsämnen.

Skolinspektionen vill i sammanhanget hänvisa till vad som sägs om skillnader i måluppfyllelse i anslutning till tabell 1 ovan. Den genomsnittliga betygspoängen är högre i Svenska A än i Svenska B, och resultaten för Svenska B lägre än resultatet för programmet i dess helhet.

Sammanfattande bedömning

Språket är ett redskap för kommunikation men också för reflektion (tänkande) och lärande. Att utveckla förmågan att använda språket är, enligt läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) ett ansvar för alla ämnen inom utbildningen. Enligt läroplanen har rektor ett särskilt ansvar för att en samverkan mellan lärare i olika kurser kommer tillstånd så att eleverna får ett sammanhang i sina studier.

Skolinspektionen gör, efter granskning av relevanta dokument, observationer av undervisningen i svenska, intervjuer med elever, lärarna i svenska och karaktärsämnen, samt rektor, bedömningen att det inte förekommer någon planerad, systematisk äm-

nessamverkan mellan svenskämnet och karaktärsämnena och inte heller någon genomtänkt anpassning av undervisningen i svenska till studieinriktningen.

Skolinspektionen bedömer att rektor i sin roll som pedagogisk ledare behöver ta ansvar för att all undervisande personal har erforderliga kunskaper om de styrdokument skolan i sin ansökan om tillstånd avser att följa.

Skolinspektionen bedömer att rektor behöver skapa organisatoriska förutsättningar för att diskutera och planera en systematisk samverkan mellan ämnes- och kärnämnslärare av det slag som läroplanen (Lpf 94) föreskriver.

Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?

Svensklärarnas arbete med inflytande och medbestämmande över undervisningen

Lärarna uppger att de planerar kurserna utifrån kursplanerna för Svenska A och Svenska B, och att det sker utifrån en känsla för, och kunskap om, eleverna vid utbildningen, men utan särskilda hänsyn till programinriktningen. Vid kursstarter, och vid introduktioner av nya moment eller avsnitt, går de igenom och diskuterar kursplanens mål och betygskriterier med eleverna.

Under den tid de tjänstgjort på skolan har de inte deltagit i något gemensamt arbete med andra lärare på skolan kring innehållet i läroplanen och/eller kursplaner. De har inte heller själva diskuterat hur de ska bidra till att eleverna ser helheten i sin utbildning.

Eleverna säger att de får kursplanerna i svenska och hjälp att förstå dem och att svensklärarna inför uppgifter och prov, liksom vid värderingar av prestationer, presenterar, eller refererar till, kursplanens mål och betygskriterier.

I enkäten uppger 77 procent av eleverna i Svenska A, och 50 procent i Svenska B, att de i mycket, eller ganska, hög utsträckning förstått målen och betygskriterierna. Skolinspektionen noterar att skolan trots sitt arbete med att förklara kursplanemålen och betygskriterierna i Svenska A och B inte når alla elever. Skolinspektionen noterar också att skolan inte systematiskt övervägt vad som kan göras för att förbättra elevernas förståelse av kursplanemålen och betygskriterierna.

Lärarna beskriver elevernas inflytande på planeringen av svenskundervisningens innehåll och genomförandet som, i allt väsentligt, begränsat till undervisningens genomförande och inte innehåll. Det kan handla om att arbeta enskilt eller i grupp, om att välja redovisningsformer (det vanligaste), om val av skönlitteratur, om tidsplanering och i vilken ordning olika moment ska behandlas etc.

Elevintervjuerna och enkätsvaren ger på en generell nivå samma bild som lärarna av elevernas inflytande: att det handlar om genomförandet av undervisningen. Detta utsluter inte att eleverna uppfattar lärarna som öppna och lyssnande, eller att lärarna i konkreta situationer kan be dem om förslag, såväl om innehåll som om genomförande.

Skolinspektionen noterar, på grundval av observationer och elevintervjuer, samtidigt att eleverna, genom skolans mycket öppna sociala klimat med gemensam cafeteria för elever och lärare, öppna dörrar, frekventa oplanerade möten och lärarnas förhållnings-sätt, ges påfallande goda möjligheter till ett informellt inflytande.

Elevernas inflytande över undervisningens planering och genomförande förutsätter dock att de har meningsskapande kunskaper om läroplanens (Lpf 94) och kursplanernas innehåll. Det kräver också insikter om vilken rätt till inflytande de har och erfarenheter som gör att de kan utöva det. Och det kräver slutligen att de vågar, och vill, ta ansvar, enskilt och tillsammans. Enligt läroplanen (Lpf 94) är det den enskilda skolans ansvar att arbeta för att eleverna utvecklar dessa förutsättningar. Skolinspektionen bedömer att elevernas inflytande över undervisningens planering behöver stärkas.

Undervisningens genomförande utifrån elevers behov, förutsättningar och erfarenheter

Skolinspektionens intervjuer med lärare och elever samt besök i verksamheten visar att svensklärarna arbetar för att få kunskap om elevers individuella behov, förutsättningar, erfarenheter av, och tankar om, svenskämnet. Detta sker dels genom "tester" och introduktionssamtal med de nya eleverna i åk 1 och sedan genom samtal, enskilt eller i grupp, med eleverna i anslutning till olika arbetsuppgifter. I stor utsträckning sker det också spontant vid de möten som skolmiljön och lärarnas tillgänglighet inbjuder till.

I intervjuerna är eleverna mycket nöjda med möjligheterna att få den hjälp de ber om, både i och utanför den schemalagda undervisningen. Tre av fyra elever som läser/läst Svenska A uppger att de i ganska, eller mycket hög, utsträckning fått den hjälp och det stöd som de behövde i kursen, och en av fyra att de fått det i ganska, eller mycket liten, utsträckning. Motsvarande siffror för Svenska B är två av tre, och en av tre.

Anpassningen av undervisningen i svenska utifrån elevernas förutsättningar väcker, som en av svensklärarna påpekar, både frågan om hur man hjälper elever i uppenbara svårigheter och, lika viktigt, hur man "utmanar" eleverna, inte minst de "duktigaste". Han menar att det svåraste är att utmana den sistnämnda gruppen. Skolinspektionen bedömer att arbetet med att anpassa undervisningen i svenska bör utvecklas och utformas så att det möter alla elevers individuella behov.

Elever med stora svårigheter i svenska erbjuds stödlektioner, men de kommer inte alltid på avtalad tid. Eleverna i årskurs 1 har schemafria tisdagar för att kunna utnyttja "Läxstugan", där de kan få hjälp av lärare i olika ämnen, eller använda skolans utrustning och lokaler för självstudier. Årskurserna 2 och 3 har på motsvarande sätt schemalagd till för att kunna utnyttja Läxstugan eller självständigt arbeta med olika uppgifter som de har. Enligt rektor, förlägger ungefär hälften av eleverna, den schemafria tiden till skolan.

På en direkt fråga av Skolinspektionen, uppger en av lärarna, att det inte förekommer några utredningar, eller åtgärdsprogram, med koppling till kursplanemålen i svenska, trots att det finns elever med svårigheter att nå målen i svenska. Skolinspektionen be-

dömer att skolan måste utreda elevers svårigheter att nå målen i svenska och upprätta åtgärdsprogram för alla elever i behov av särskilda stödåtgärder.

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna vid medieprogrammet bättre bör arbeta för att eleverna får en djupare kännedom om de nationella målen för utbildningen och vad det innebär att ha ett verkligt inflytande över sitt eget lärande. Därigenom kan elevernas möjligheter till ett aktivt inflytande förbättras.

Skolinspektionen bedömer att skolan inte alltid på det sätt som föreskrivs utreder elevernas svårigheter och, i förekommande fall, upprättar åtgärdsprogram. I Skolverkets granskning 2007² beskrevs detta förhållande som en del av en brist som snarast måste åtgärdas. Skolinspektionen ser särskilt allvarligt på att detta fortfarande inte är åtgärdat och förutsätter att huvudmannen omgående ser till att gällande författning efterlevs.

Övriga iakttagelser

Elevernas tillgång till arbetsplatsförlagd utbildning

Skolan har goda kontakter med branschföretag och arbetsplatser inom mediebranschen, men upplever ändå att det är svårt att få fram platser med god kvalitet för den arbetsplatsförlagda delen av undervisningen (APU). Enligt karaktärsämneslärarna lyckas skolan inte erbjuda alla elever APU, som på skolan omfattar tio veckor. Detta innebär att den enskilda eleven får ett stort ansvar för att själv hitta en APU-plats.

Skolan bör sträva efter att öka den arbetsplatsförlagda delen av undervisningen så att den motsvarar den offentliga gymnasieskolans. (5 kap. 15–16 §§ gymnasieförordningen). Den arbetsplatsförlagda utbildningen har, enligt programmålen för medieprogrammet, en central betydelse för att skapa en helhet i utbildningen. Den ger också viktig färdighetsträning och förståelse för den yrkesverksamhet som utbildningen förbereder för när det gäller yrkesspråk och kommunikation inom yrkesområdet. Därför är det också ur svenskämnets perspektiv viktigt att den arbetsplatsförlagda tiden ges föreskriven omfattning.

² Beslut och skolrapport 2007-10-29, Dnr 54-2007:0322

Skolinspektionens slutsatser samt rekommendationer/krav på åtgärder:

Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?

Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?

Kvalitetsgranskningen av svenskämnet inom medieprogrammet vid Ljud & Bildskolan, LBS i Borås visar att det inte förekommer någon anpassning av svenskämnet till programmens innehåll.

Det förekommer inte heller någon planerad, systematisk, samverkan mellan ämnes- och karaktärsämneslärare i syfte att bidra till en ökad förståelse hos eleverna av hur utbildningens olika delar tillsammans bildar en meningsfull helhet.

Bristen på samverkan begränsar möjligheterna att på ett ämnesövergripande sätt individualisera utbildningen med hänsyn till enskilda elevers behov, förutsättningar och erfarenheten.

Skolinspektionen bedömer att lärarna inom väsentliga områden saknar aktuell kunskap om innehållet i de nationella styrdokument som skolan, enligt sin ansökan om tillstånd, avser att följa.

Skolinspektionen bedömer att skolan bättre bör arbeta för att öka elevernas kännedom om kursplanemålens koppling till olika undervisningsmoment för att därigenom förbättra elevernas möjligheter till inflytande över sin utbildning.

Skolinspektionen bedömer att kunskapsresultat i ämnet svenska behöver följas upp och analyseras mer systematiskt, delvis genom jämförelser mellan kurser i svenska, men också i jämförelser med andra ämnen.

Krav på åtgärder

- *Åtgärdsprogram upprättas inte för alla elever i behov av särskilt stöd (8 kap. 1 a § gymnasieförordningen).*

Rekommendationer

- Skolinspektionen bedömer att lärarnas kunskaper om de nationella styrdokument, som Ljud & Bildskolan, LBS i sin ansökan om tillstånd avser att följa behöver förbättras.
- Skolinspektionen bedömer att anpassningen av undervisningen i Svenska A och B till studieinriktningen behöver utvecklas.

- Skolinspektionen bedömer att samverkan mellan kärnämneslärare, särskilt lärare i svenska, och karaktärsämnen behöver utvecklas och förbättras så att eleverna kan se helheten i sin utbildning.
- Skolinspektionen bedömer att arbetet med att anpassa undervisningen i svenska bör utvecklas och utformas så att det möter alla elevers individuella behov.
- Skolinspektionen bedömer att skolan bättre bör arbeta för att öka elevernas kännedom om kursplanemålen och deras koppling till olika moment i undervisningen.
- Skolinspektionen bedömer att elevernas inflytande över undervisningens planering behöver stärkas.
- Skolinspektionen bedömer att uppföljningen och analysen av kunskapsresultaten i enskilda kurser behöver förbättras, så att jämförelser mellan kurserna i svenska och mellan svenskämnet och karaktärsämnena blir möjliga.
- Skolinspektionen bedömer att arbetet med att öka den arbetsförlagda utbildningen APU behöver öka så att den motsvarar den offentliga gymnasieskolans.

Uppföljning m.m.

Ljud & Bildskolan i Borås ska senast inom sex månader från dagen för beslutet, dvs. senast den 16 december 2010 till Skolinspektionen, avdelningen i Göteborg, redovisa vilka åtgärder som vidtagits utifrån Skolinspektionens beslut.

På Skolinspektionens vägnar

Lotta Kårlind
Enhetschef

Thomas Nilsson
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har också undervisningsråd Michael Erenius och experten Jan Henning Pettersson deltagit.

Bilaga

Författnings- och forskningsöversikt